

SAC klienta uzturēšanās maksa,
Vaučera cena un proaktīva reaģēšana
plānojot pašvaldības budžetu

Ievads

Kāpēc vispār pieaug cilvēku skaits pansionātos?

- **Dzīves ilgums** - mūsdienu medicīna ļauj cilvēkiem dzīvot ilgāk
- **Slimības** - daudzas hroniskas slimības
- **Specializētas aprūpes vajadzības** - cilvēkiem ar demenci, Alcheimera slimību un citām nopietnām slimībām nepieciešama specializēta aprūpe, kuru ir grūti nodrošināt mājās.
- **Mainījusies ģimene** - mūsdienu ģimenes struktūra ir mainījusies. Pieaugušie bērni dzīvo tālu no vecākiem.
- **Dzimstības līmeņa pazemināšanās** - attīstītajās valstīs dzimstības līmenis samazinās, kā rezultātā mazāk jauniešu spēj aprūpēt vecākus radniekus.
- **Sieviešu skaita pieaugums darba tirgū** - strādājošo sieviešu skaita pieaugums samazina arī iespējas rūpēties par gados vecākiem radniekiem.
- **Pansionāta infrastruktūras attīstība** - Mūsdienīgi pansionāti piedāvā plašu pakalpojumu klāstu, tostarp medicīnisko aprūpi, rehabilitāciju, sociālās aktivitātes un atpūtu, padarot tos par pievilcīgu iespēju daudziem gados vecākiem cilvēkiem.

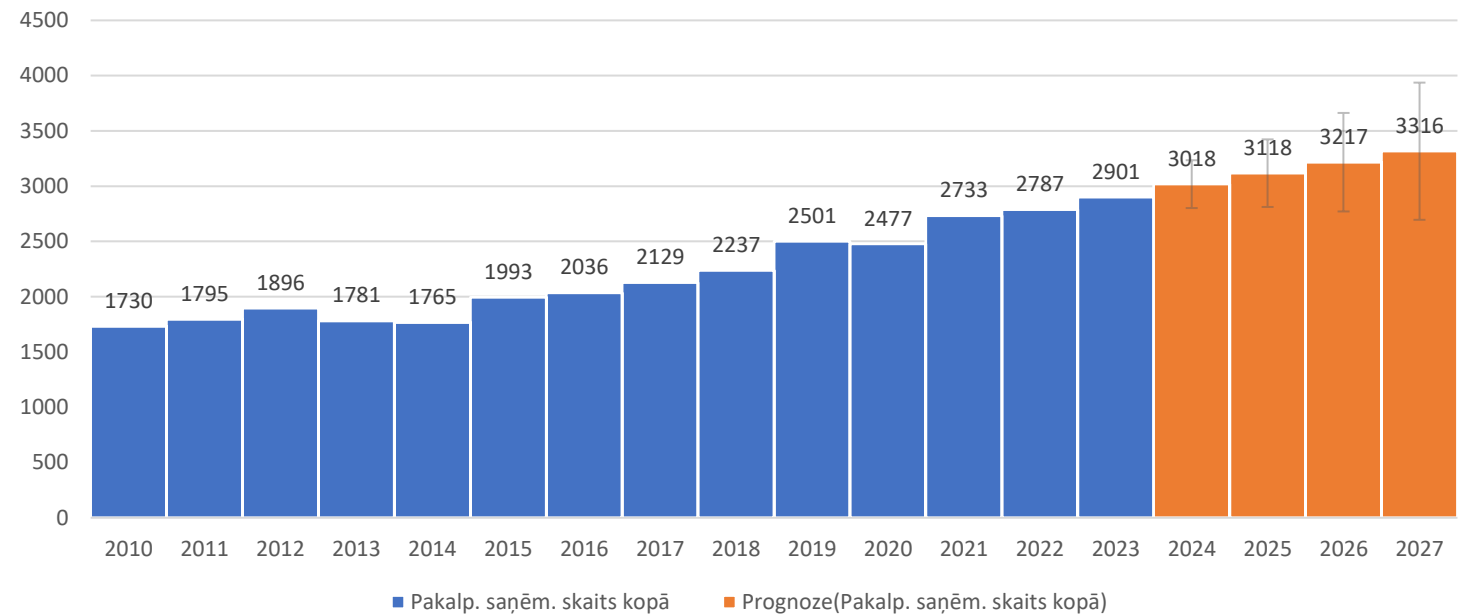
levads

Aktuāla situācija Rīgā

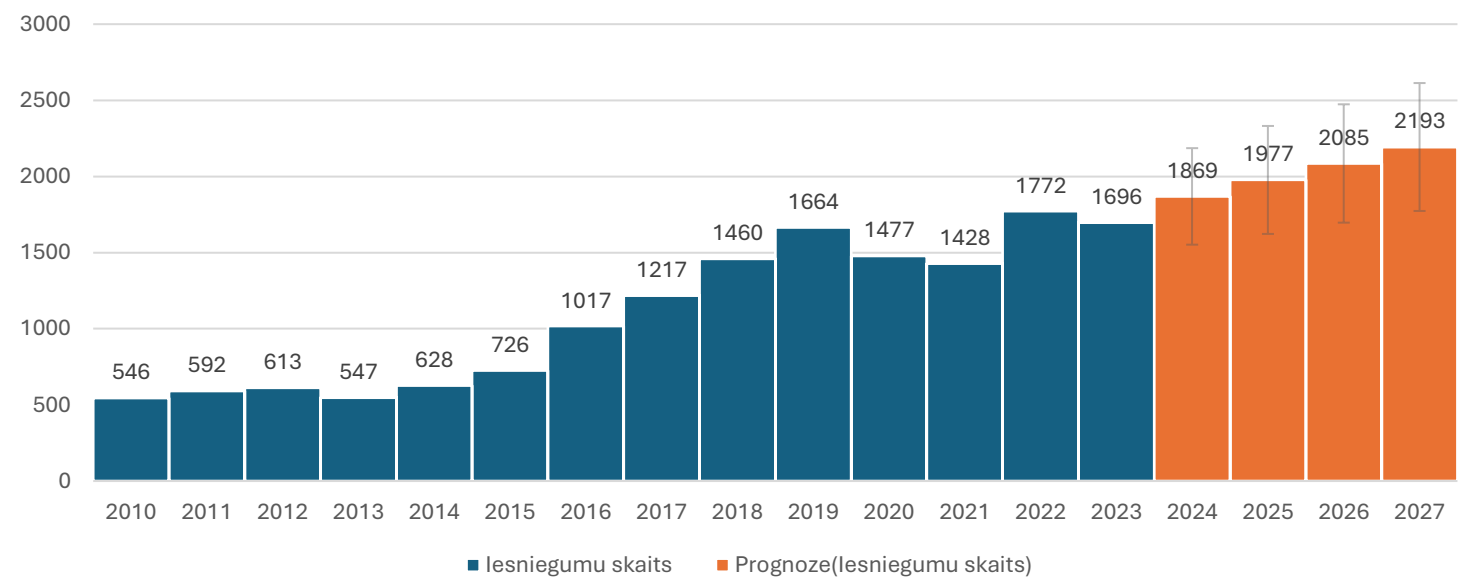
- No 2014.gada Rīgā noteikts, ka klients var izvēlēties saņemt SAC pakalpojumu jebkurā SAC pakalpojuma sniedzējā institūcijā.
- Tiek paredzēts pašvaldības finansiāls atbalsts SAC pakalpojuma apmaksai – vaučeri.
- Klientiem var izvēlēties jebkuru SAC pakalpojuma sniedzēju, ja pakalpojuma saņēmējs var apmaksāt starpību starp SAC pakalpojuma cenu un pašvaldības garantēto līdzmaksājumu.
 - gan nevalstiskās organizācijas, gan uzņēmēji var konkurēt piedāvājot kvalitatīvus pakalpojumus
- 2024.gadā vaučera cena tiek celta vispārēja tipa SAC līdz 500 EUR mēnesī, ģimenes modeļa SAC – līdz 800 EUR mēnesī.

levads

Pakalpojuma saņēmēju skaits

Iesniegumu skaits

Pētījuma dizains

- **Pētījuma mērķis:** izpētīt faktorus, kuri ir saistīti ar SAC klienta uzturēšanās maksu mēnesī EUR (atbilstoši līgumam)
- **Pētījuma uzdevumi:**
 - Atlasīt publiski pieejamos datus, kuri potenciāli būtu saistīti ar SAC klienta uzturēšanās maksu.
 - Veikt korelācijas analīzi ar iepriekš atlasītiem datiem, lai saaranžētu faktorus, kuriem ir ļoti cieša matemātiska saistība ar SAC klienta uzturēšanās maksu.
 - Uzbūvēt matemātisko modeli, kurš vislabāk raksturo SAC klienta uzturēšanās maksu mēnesī.
- **Datu avoti:**
 - Rīgas Digitāla Aģentūra – dati no 108 SAC
 - Centrālā statistikas pārvalde
- **Pārskata periods:**
 - no 2018. gada oktobra līdz 2024. gada martam
- **Datu apstrādes metodes:**
 - Aprakstošā statistika
 - Pīrsona korelācijas tests
 - Regresijas analīze

Faktoru saraksts (n = 25)

Patēriņa cenu indekss - atspoguļo patēriņa preču un pakalpojumu cenu pārmaiņas noteiktā laika periodā. **Piemēram**, ja indekss ir 200, tad tas nozīmē, ka cenas vidēji ir kļuvušas divreiz dārgākas nekā 1990. gadā

Vecuma pensija

Vienas stundas darbaspēka izmaksas pa darbības veidiem:

1. Apstrādes rūpniecība
2. Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana
3. Ūdens apgāde, notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošana un sanācija
4. Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība, automobiļu un motociklu remonts
5. Transports un uzglabāšana
6. Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi
7. Informācijas un komunikācijas pakalpojumi
8. Finanšu un apdrošināšanas darbības
9. Juridiskie un grāmatvedības pakalpojumi
10. Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība
11. Veselība un sociālā aprūpe
12. Pavisam

Patēriņa cenu indeksi

✓ Pārmaiņas vidēji 12 mēnešos pret iepriekšējiem 12 mēnešiem (%)

1. Pārtika un bezalkoholiskie dzērieni
2. Apģērbs un apavi
3. Mājoklis, ūdens, elektroenerģija, gāze un cits kurināmais
4. Mājokļa iekārta, mājsaimniecības ierīces un mājokļa ikdienas uzturēšana
5. Veselības aprūpe
6. Transports
7. Sakari
8. Visas preces un pakalpojumi

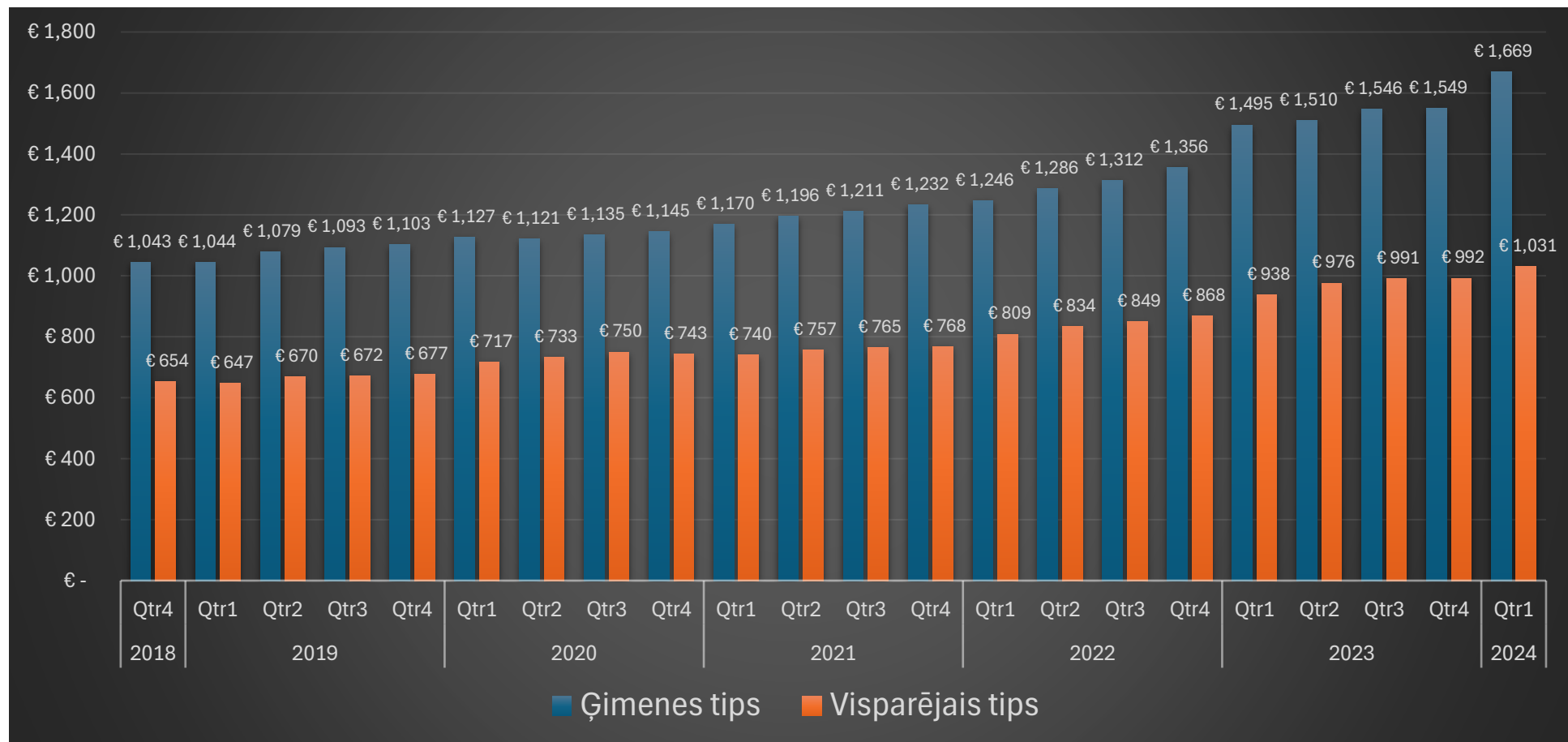
Iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju

- Faktiskajās cenās
- Iepriekšējā gada cenās

SAC Ēdināšanas maksa dienā

Patēriņa cenu indekss (1990.gads=100)

Vidējās SAC klienta uzturēšanās maksa mēnesī EUR

Korelācijas analīze

Jo tuvāk korelācijas koeficients 1.0, jo ciešāka faktora saistība ar SAC klienta uzturēšanās maksu

	Ģimenes tips	Vispārējais tips
Patēriņa cenu indekss (1990.gads=100)	0.94	0.94
Vecuma pensija	0.97	0.97
SAC Ēdināšanas maksa dienā	0.81	0.97
Vienas stundas darba spēka izmaksas		
Pavisam	0.96	0.97
Apstrādes rūpniecība	0.94	0.95
Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana	0.87	0.88
Ūdens apgāde, notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošana un sanācija	0.92	0.94
Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība	0.98	0.98
Transports un uzglabāšana	0.94	0.94
Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi	0.87	0.87
Informācijas un komunikācijas pakalpojumi	0.96	0.97
Finanšu un apdrošināšanas darbības	0.96	0.95
Juridiskie un grāmatvedības pakalpojumi	0.92	0.92
Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība	0.94	0.94
Veselība un sociālā aprūpe	0.8	0.83
Gada inflācija		
Visam precem un pakalpojumiem	0.74	0.75
Pārtikas preces	0.81	0.83
Apģerbs un apavi	0.74	0.75
Ūdens, elektroenerģija, gāze un cits kurināmais	0.66	0.67
Mājokļa ikdienas uzturēšana	0.91	0.92
Veselības aprūpe	0.94	0.94
Transports	0.26	0.28
Sakari	0.82	0.81
Iekšzemes kopprodukts		
Faktiskajās cenās	0.81	0.82
Iepriekšējā gada cenās	0.84	0.85

Visiem faktoriem ir pozitīva un cieša saistība ar SAC klienta uzturēšanās maksu. Tas nozīmē ka, piemēram, augot vienas stundas darba spēka izmaksām viennozīmīgi augs arī SAC klienta uzturēšanās maksa.

Regresijas analīzes rezultāts

Vispārējais tips

Faktors	SAC uzturēšanas maksa (EUR)	95% ticamības intervāls	Faktora svars
Vienas stundas darba spēka izmaksas pavisam	49.60	33.00 – 66.20	0.58
SAC Ēdināšanas maksa dienā	131.80	73.10 – 190.50	0.42

Rezultātu interpretācija uz SAC ēdināšanas maksas piemēra:

- Pieaugot SAC ēdināšanas maksas izdevumiem par 1 EUR, SAC klienta uzturēšanās maksa vidēji pieaug par 131.80 EUR (ar ticamības intervālu 73.10 – 190.50).
- Pēc faktora nozīmīguma, SAC ēdināšanas maksa dienā dot sekundāro pienesumu veicot SAC klienta uzturēšanās maksas prognozi (Faktora svars 0.42).

Regresijas analīzes rezultāts

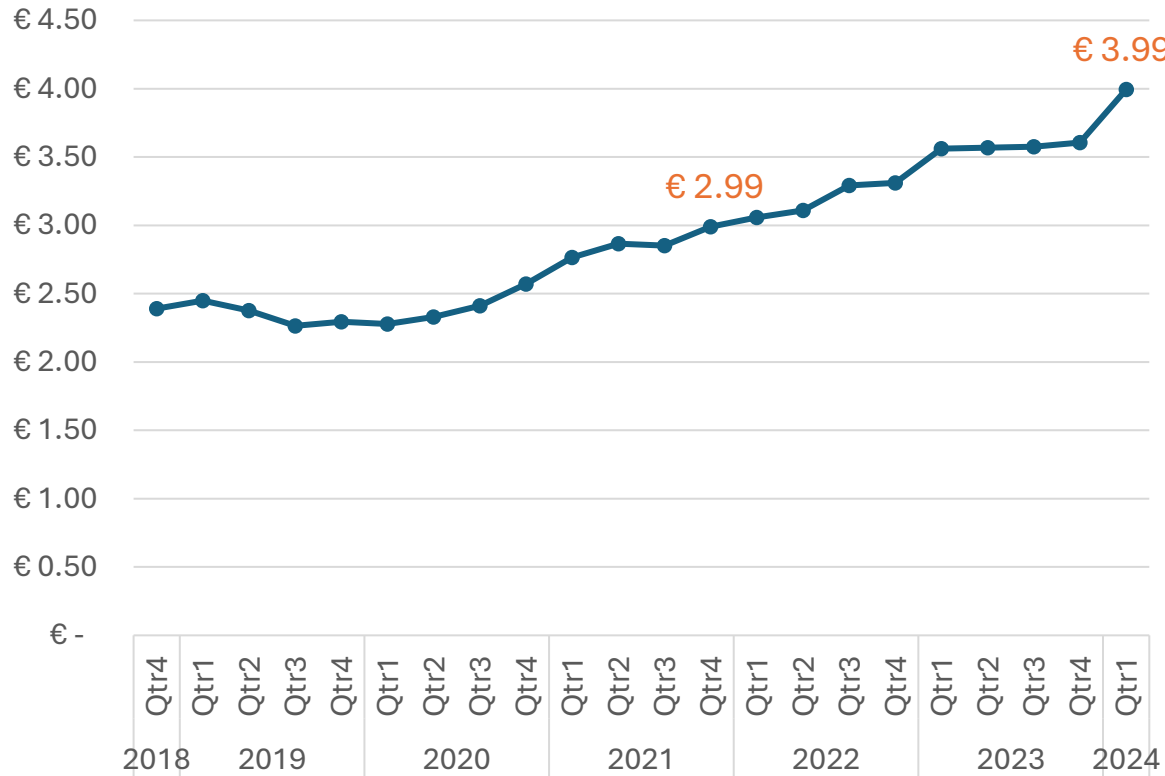
Ģimenes tipa

Faktors	SAC uzturēšanas maksa (EUR)	95% ticamības intervāls	Faktora svars
Vienas stundas darba spēka izmaksas pavisam	77.52	43.02 – 112.01	0.58
Patēriņa cenu indekss (1990.gads=100)	0.024	0.01 – 0.04	0.42

Patēriņu cenu indekss - atspoguļo patēriņa preču un pakalpojumu cenu pārmaiņas noteiktā laika periodā. **Piemēram**, ja indekss ir 200, tad tas nozīmē, ka cenas vidēji ir kļuvušas divreiz dārgākas nekā 1990. gadā

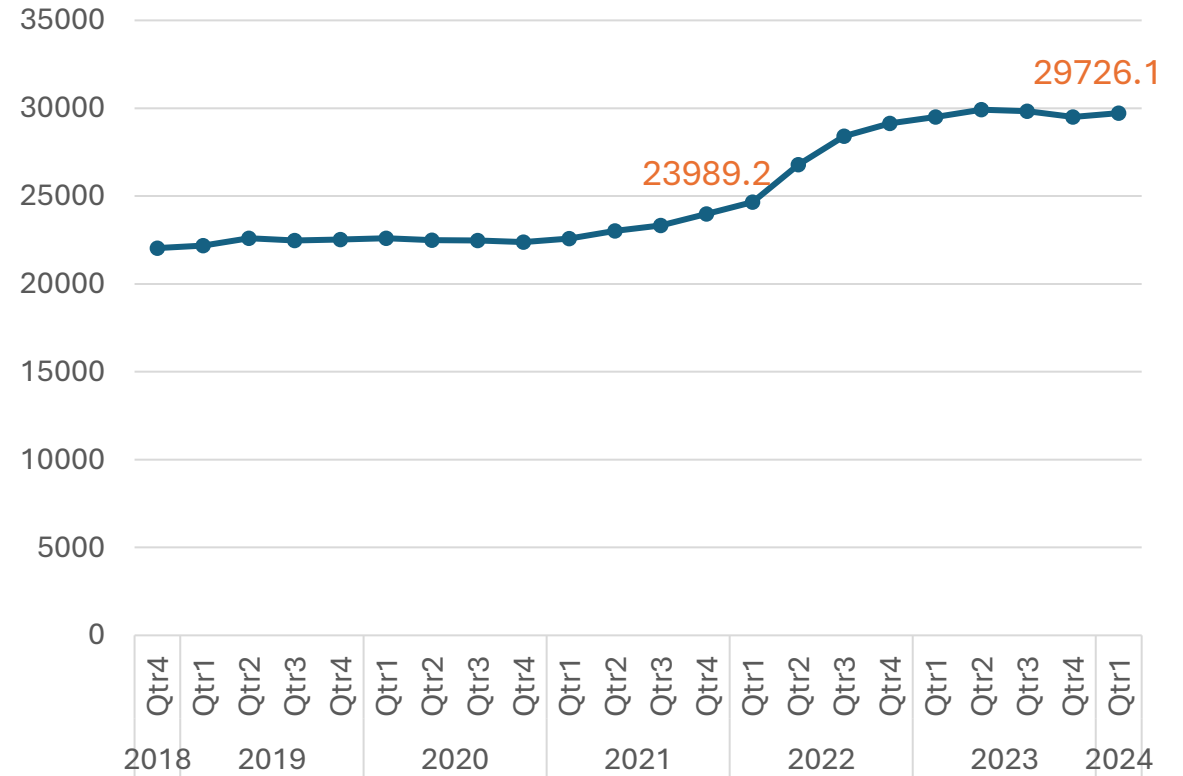
Kā izskatās faktoru ietekmē absolūtos skaitļos

SAC Ēdināšanas maksa dienā

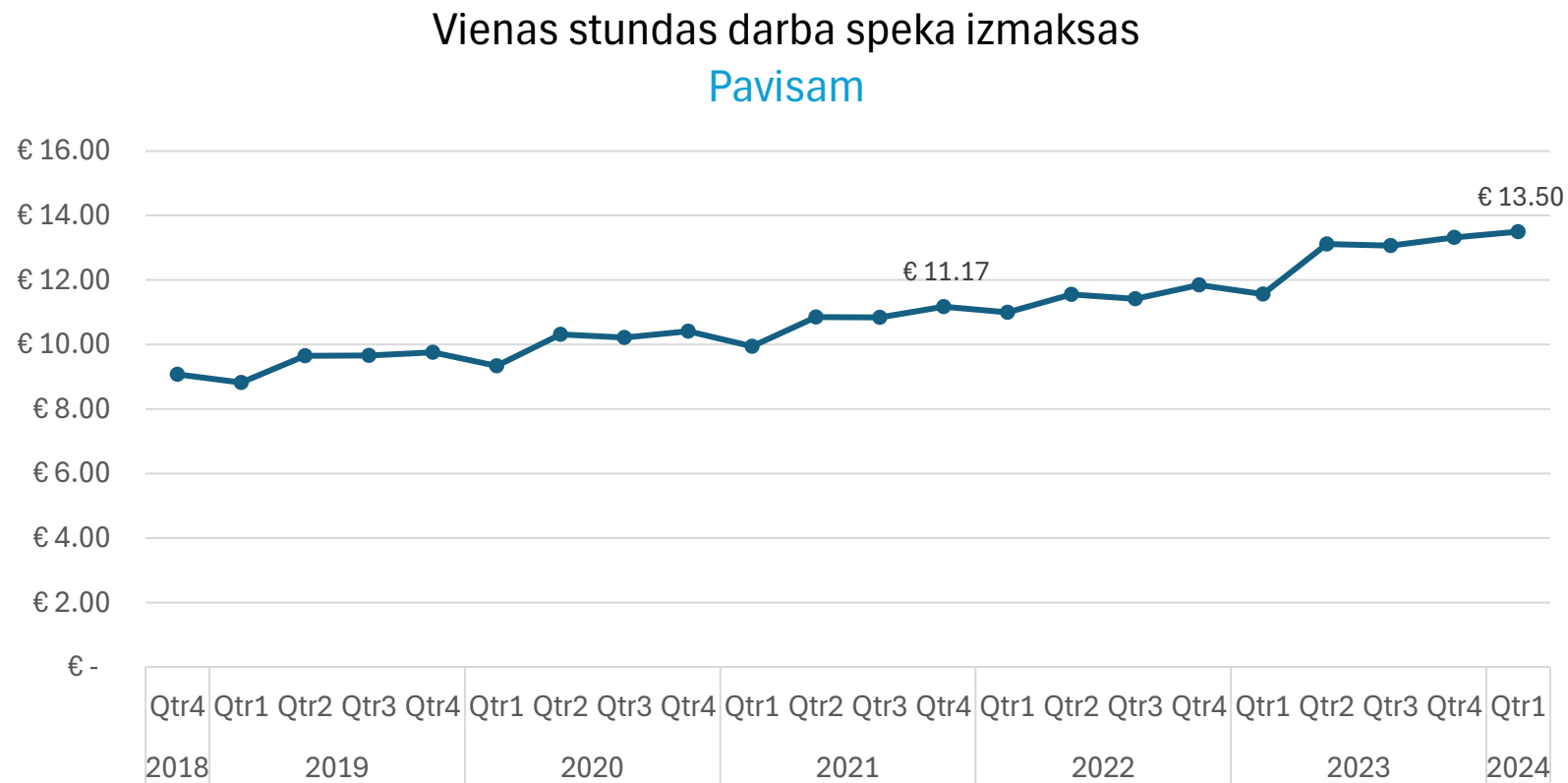
Lai ēdināšanas cena pieaugtu par 1 EUR vajadzēja apmēram 2 gadi.

Patēriņa cenu indeksi (1990.gads=100)

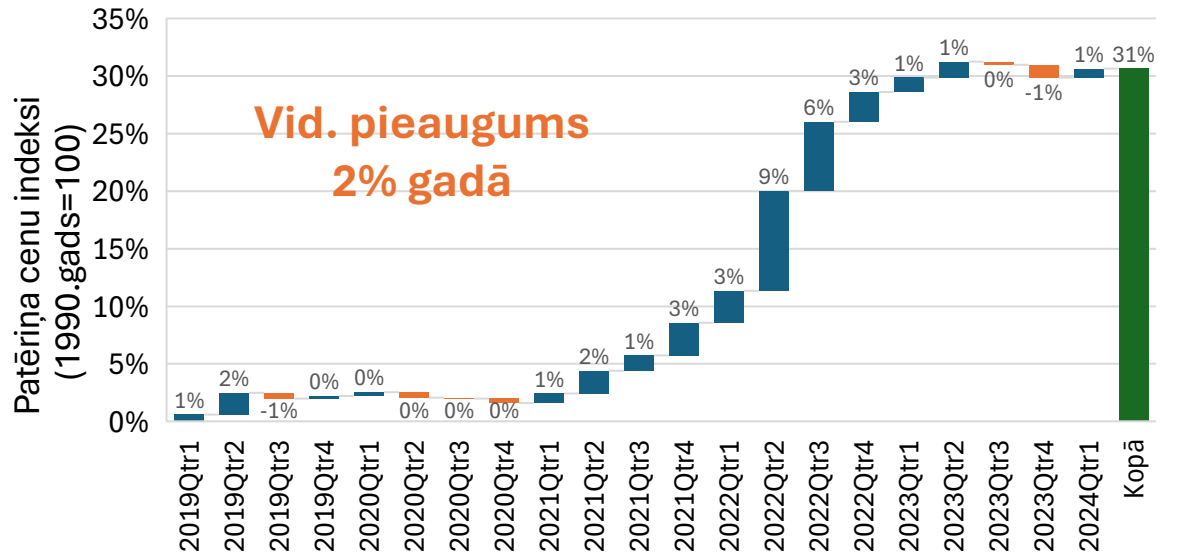
Divu gadu laikā patēriņa cenu indekss pieauga par 5737 vienībām, kas rezultējas 114.74 EUR SAC uzturēšanās maksas palielinājumā (Ģimenes tips).

Kā izskatās faktoru ietekmē absolūtos skaitļos

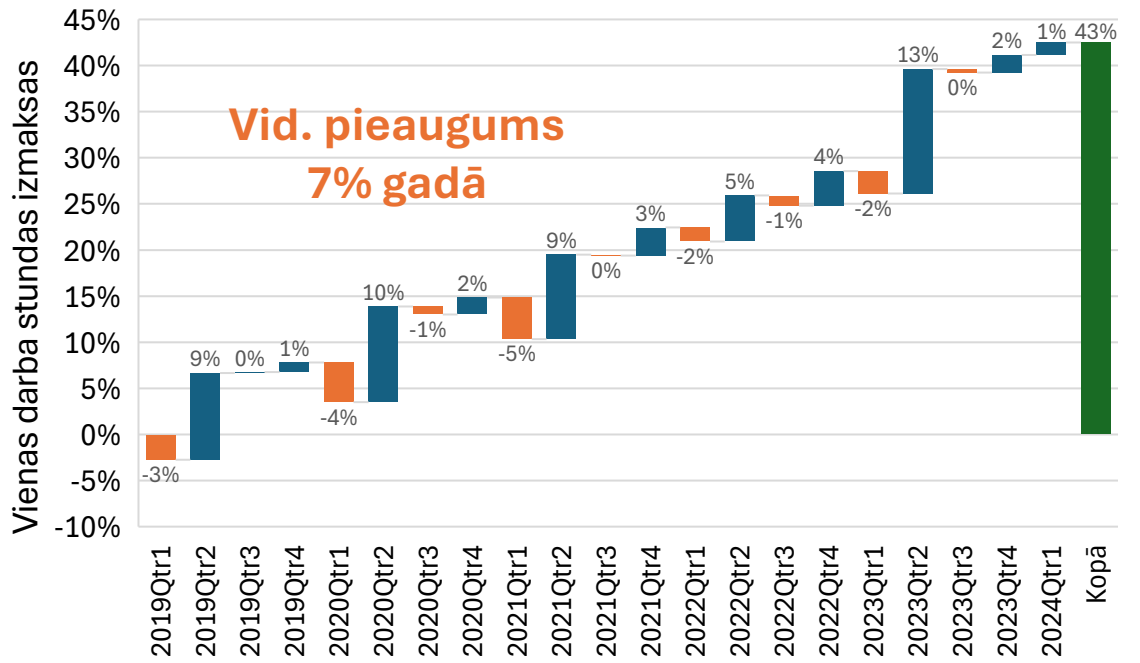
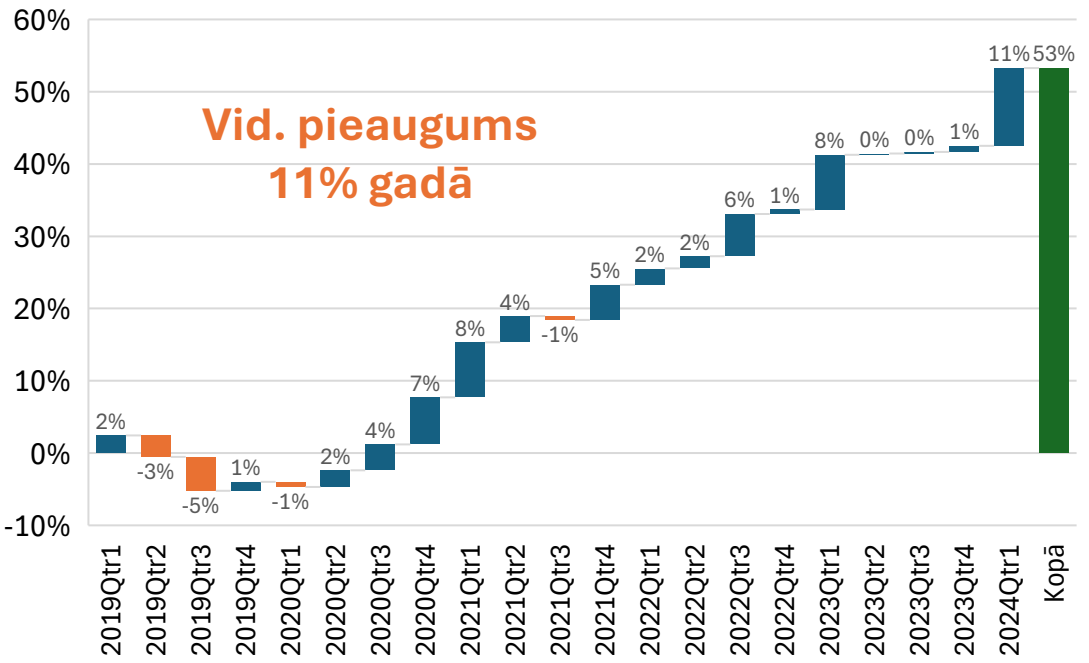

Divu gadu laikā Vienas stundas darba speka izmaksas pieauga par 2.33 EUR, kas rezultējas 115.57 EUR (Vispārējais tips) un 180.62 EUR (Ģimenes tips) SAC uzturēšanās maksas palielinājumā.

Ietekmējošo faktoru vidējais pieaugums

Ēdināšanas maksa dienā

Kā saprast, kad jāceļ vaučera cena?

References mainīgie:

- A. Vidēja SAC ēdināšanas maksa dienā,
- B. Vienas stundas darba spēka izmaksas pavisam
- C. Patēriņa cenu indeksi (1990.gads=100)

Lineārais vienādojums SAC uzturēšanās maksas potenciāla pieauguma aprēķināšanai

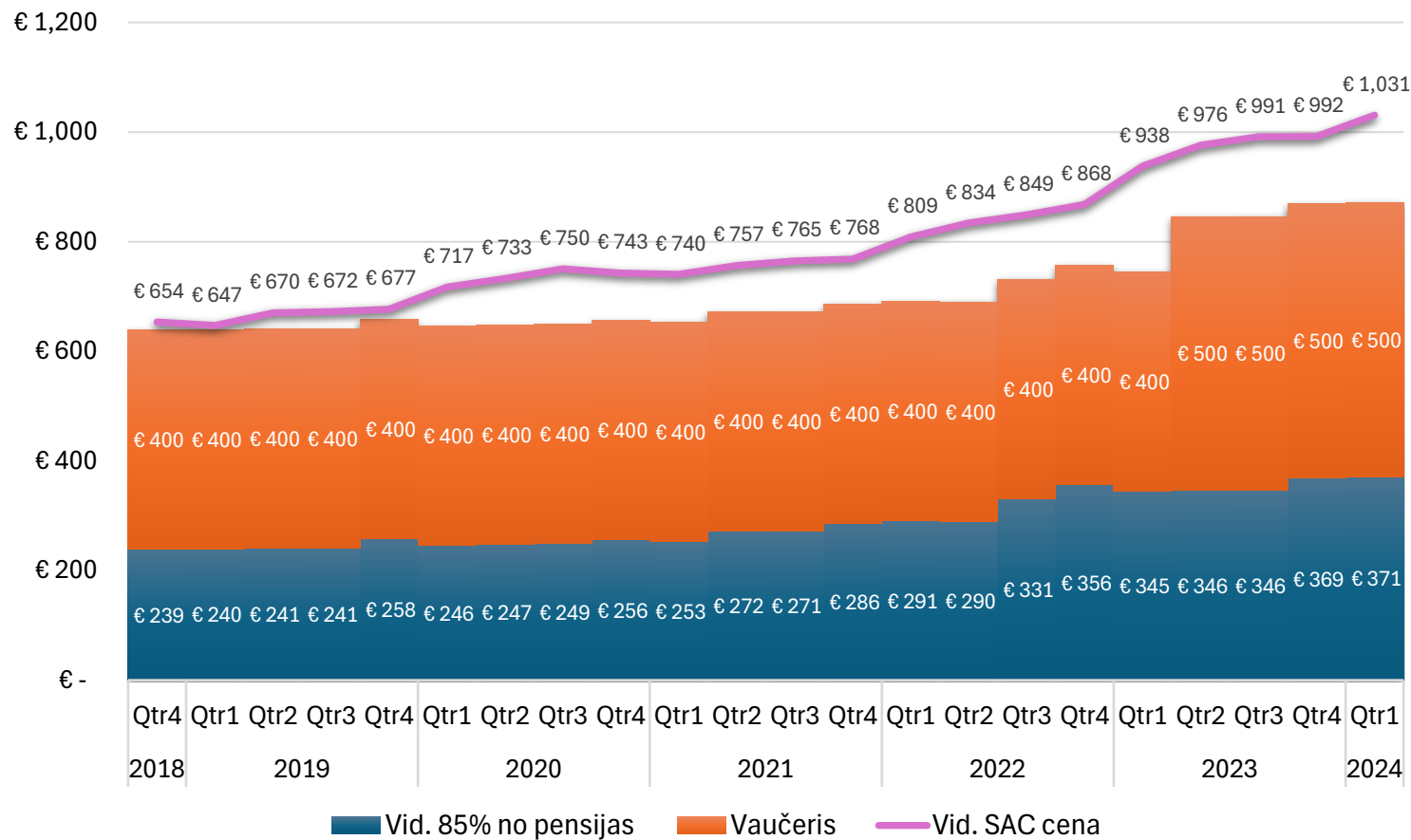
- **Vispārējais tips** = $B * 49.60 + A * 131.80$
- **Ģimenes tips** = $B * 77.52 + C * 0.024$

Kāds darbs ir jāizdara?

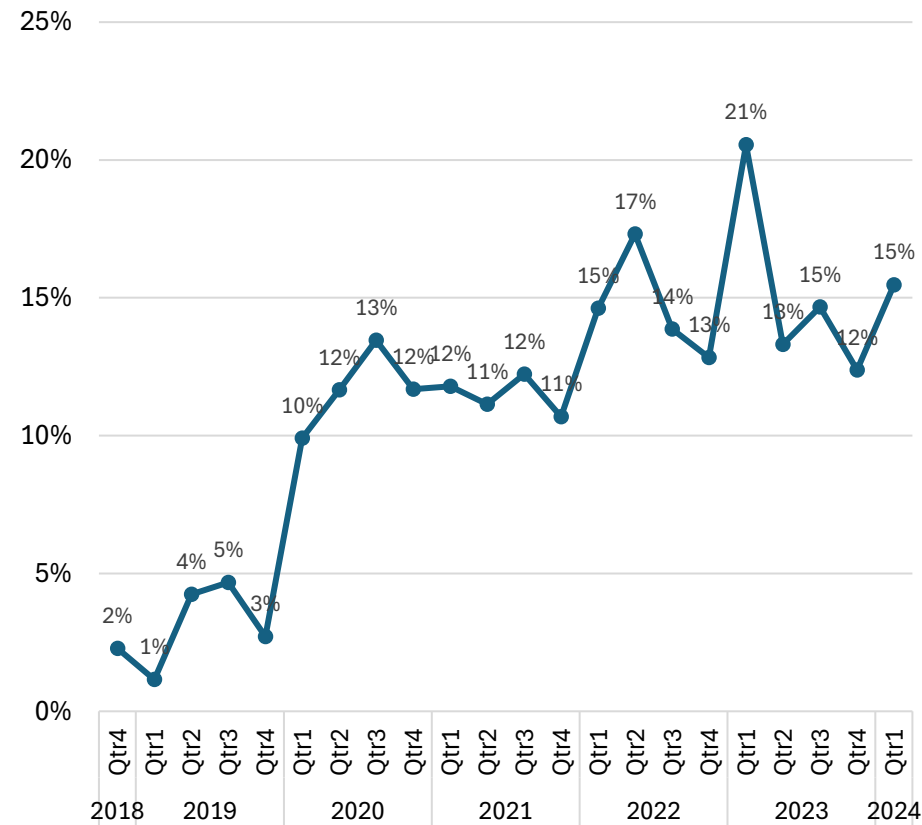
1. Jāvienojas vai vaučera cena ceļama *post faktum* vai proaktīvi reaģējot uz aktuālo ekonomisko situāciju valstī.
2. Nepieciešams definēt cik vidēji % segs vaučeris kopā ar klienta pensiju no SAC uzturēšanās maksas mēnesī.
 - Piezīme: ne katram klientam individuāli, bet kopumā no vidējas vērtības

Vidējais SAC klienta uzturēšanās maksas salīdzinājums ar pensiju un vaučeri kopā

Vispārējais tips

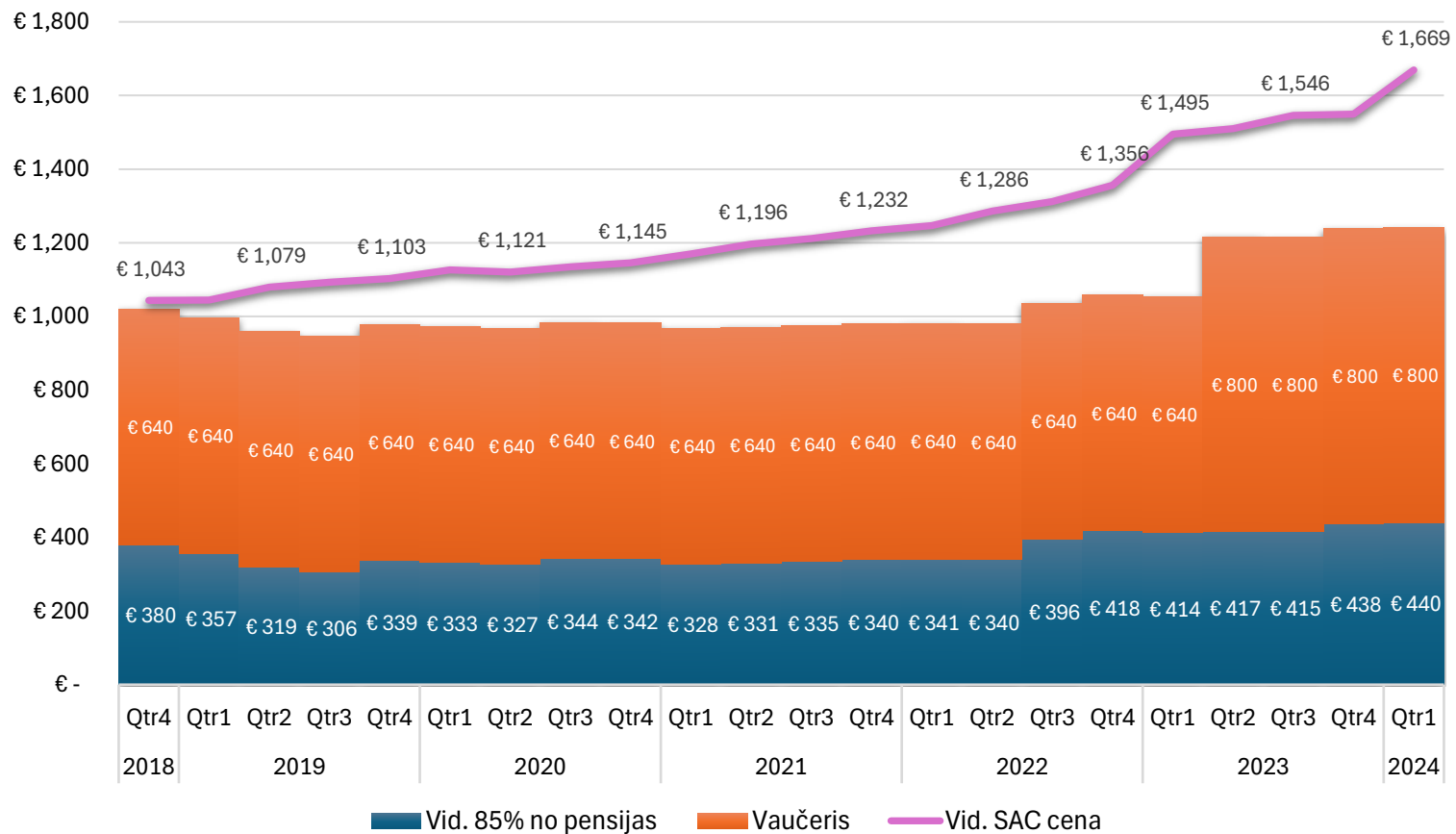

Pietrūkst līdz pilnai SAC klienta uztur. maksai

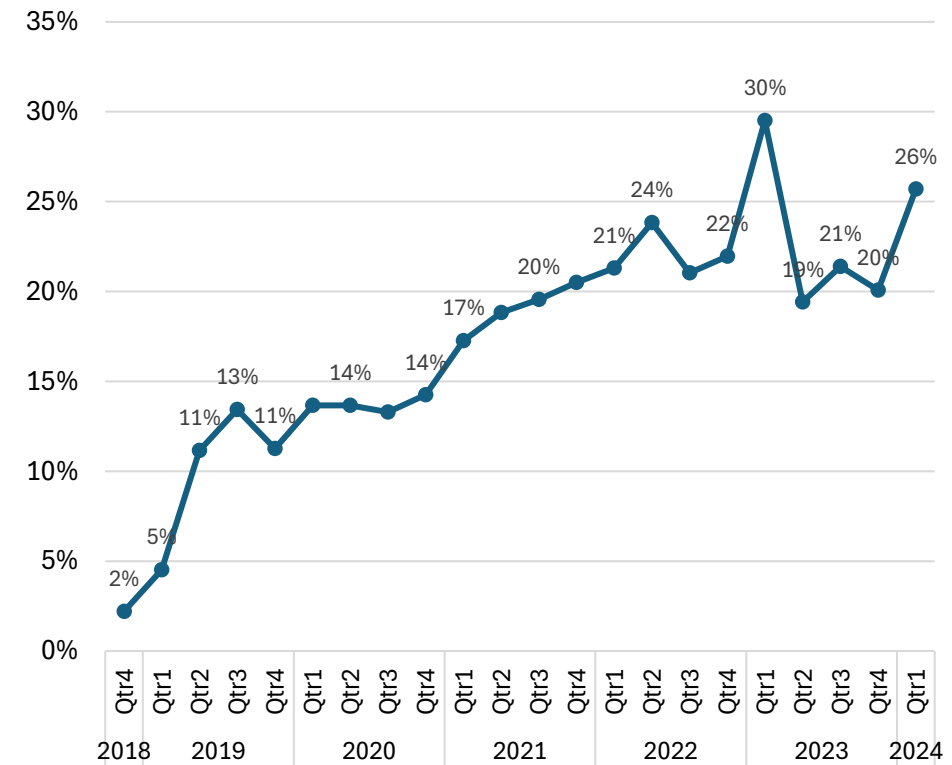

Vidējais SAC klienta uzturēšanās maksas salīdzinājums ar pensiju un vaučeri kopā

Ģimenes tips

Pietrūkst līdz pilnai SAC klienta uztur. maksai

Vidējā SAC klienta uzturēšanās maksa mēnesī EUR Tuvāka prognoze

References mainīgie:

- A. Vidēja SAC ēdināšanas maksa dienā,
- B. Vienas stundas darba spēka izmaksas pavisam
- C. Patēriņa cenu indeksi (1990.gads=100)

Lineārais vienādojums SAC uzturēšanās maksas potenciāla pieauguma aprēķināšanai

- **Vispārējais tips** = $B * 49.60 + A * 131.80$
- **Ģimenes tips** = $B * 77.52 + C * 0.024$

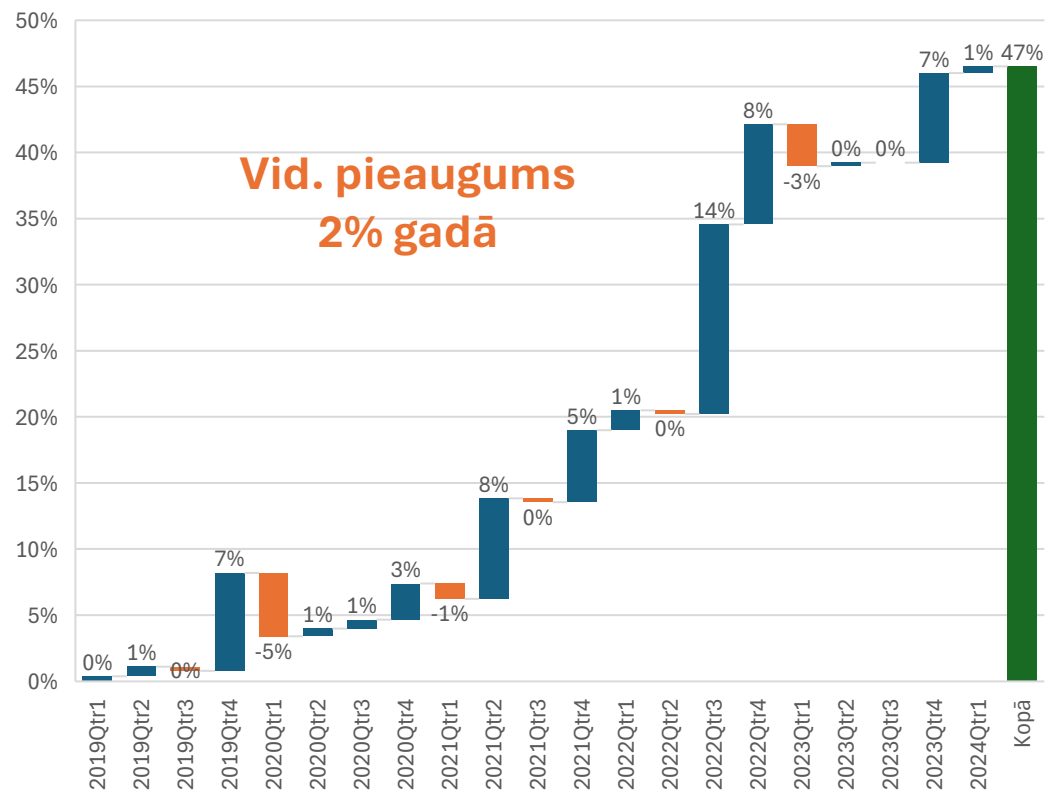
Izejas dati (pēdējie pieejami dati par 2024. gadu):

- Patēriņu cenu indekss (1990=100) = 30170
- Vidēja vispārēja tipa SAC ēdināšanas maksa dienā = 3.52 EUR
- Vienas stundas darba spēka izmaksas pavisam = 13.50 EUR

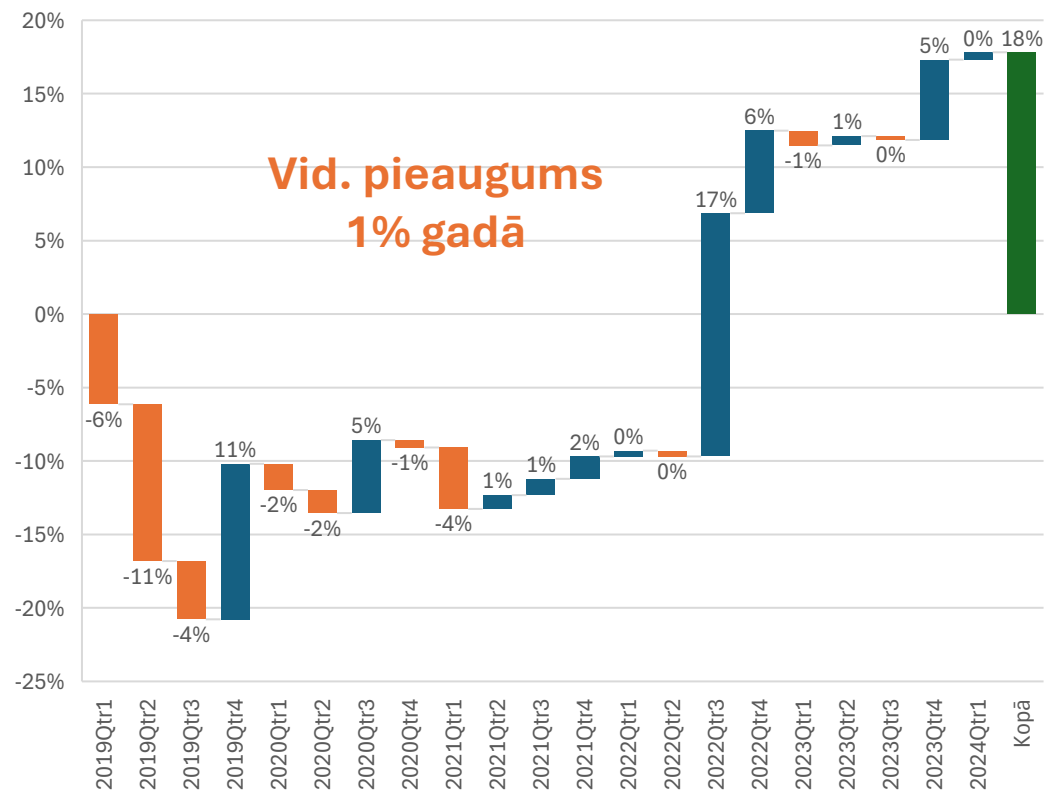
- Prognozējamā vid. SAC cena:
 - **Vispārējais tips** = $13.50 * 49.60 + 3.52 * 131.80 = \mathbf{1133 \text{ EUR}}$ (savukārt 2024. gadā pirmajā ceturksnī bija **1031 EUR**)
 - **Ģimenes tips** = $13.50 * 77.52 + 30170 * 0.024 = \mathbf{1771 \text{ EUR}}$ (savukārt 2024. gadā pirmajā ceturksnī bija **1669 EUR**)

Klienta samaksa par pakalpojumu mēnesī līdz 85% no pensijas

Vispārējais tips

Ģimenes tips

Starpība starp vid. prognozējamā SAC klientu uztur. maksu un (pensija + vaučera cena)

Vidēja 85% pensija:

- Vispārēja tipa SAC = 379 EUR
- Ģimenes tipa SAC = 445 EUR

Vaučera cena:

- Vispārēja tipa SAC = 500 EUR
- Ģimenes tipa SAC = 800 EUR

Prognozējamā vid. SAC klienta uztur. maksa:

- Vispārējais tips = $13.50 * 49.60 + 3.52 * 131.80 = 1133$ EUR
- Ģimenes tips = $13.50 * 77.52 + 30170 * 0.024 = 1771$ EUR

**Starpība starp prognoz. SAC klienta uztur. maksu
un (pensija + vaučera cena)**

- Vispārēja tipa SAC = $1133 - (379 + 500) = 254$ EUR (jeb 22%)
- Ģimenes tipa SAC = $1771 - (445 + 800) = 526$ EUR (jeb 30%)

Divu scenāriju salīdzinājums

Vaučera cena ceļama *post faktum*

- Plusi:
 - administratīvi visvienkāršākais veids kā celt vaučera cenu, jo ir faktiskais pierādījums tādai nepieciešamībai
- Minusi:
 - Klientu finansiālais atbalsts var kavēties vairākus gadus un radīt neprognozējamo situāciju tirgū

Vaučera cena ceļama proaktīvi reaģējot uz aktuālo ekonomisko situāciju valstī

- Plusi:
 - Pašvaldības budžeta savlaicīga plānošana
 - Pievilcīgas un prognozējamas uzņēmēju vides radīšana, kas balstās uz valsts ekonomiskiem rādītājiem. Stimulēs ģimenes tipa vietu radīšanu.
 - Savlaicīgs klientu finansiālais atbalsts
- Minusi
 - Lielāks administratīvais slogs, kas ir saistīts ar regulāro ekonomisko situācijas izvērtējamu:
 - A. Vidēja SAC ēdināšanas maksa dienā,
 - B. Vienas stundas darba spēka izmaksas pavisam
 - C. Patēriņa cenu indeksi (1990.gads=100)

Kopsavilkums

- Starp 25 izpētītiem ekonomiskiem radītājiem, tikai 3 vislabāk raksturo SAC klienta uzturēšanās maksu mēnesī EUR (atbilstoši līgumam):
 - A. Vidēja SAC ēdināšanas maksa dienā,
 - B. Vienas stundas darba spēka izmaksas pavisam,
 - C. Patēriņa cenu indeksi (1990.gads=100)
- Iegūts lineārais vienādojums, kas ļauj proaktīvi reaģēt uz ekonomiskiem radītājiem un pieņemt lēmumu, kad un par cik palielināt vaučera cenu.
- Lai integrētu iegūto rezultātu lēmumu pieņemšanā, jādefinē kādu minimāli procentu vaučeram kopā ar klienta pensiju jāsedz no vidējas (*nevis katram klientam individuāli*) SAC klienta uzturēšanās maksās.